

AZƏRBAYCAN ELM FONDU

**Azərbaycan Elm Fondunun
“Gənc Alim və Tədqiqatçıların 7-ci
qrant müsabiqəsi”nin (AEF-GAT-7-2023-2(44))
qalibi olmuş layihənin yerinə yetirilməsi üzrə aralıq
(rüblük olaraq 1-ci mərhələ)**

ELMİ-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı: **Kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının artırılmasında səmərəli yerli texnologiyaların və adaptiv pilot qurğuların tətbiqi**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Mürvətova Səriyyə İlqar qızı**

Layihənin nömrəsi: **AEF-GAT-7-2023-2(44)-10/03/2-M-03**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **13 noyabr 2023-cü il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **18 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 dekabr 2023-cü il - 01 iyun 2025-ci il**

Layihənin I mərhələ üzrə (rüb) məbləği:

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə cari rübdə yerinə yetirilmiş **elmi işlər**
(burada doldurmalı)

Hesabat dövründə kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının artırılmasında səmərəli yerli texnologiyaların və adaptiv pilot qurğuların tətbiqi üçün kənd təsərrüfatına olan müasir tələbləri iki əlaqəli məqsəd üzrə qiymətləndirsək, mümkün olan ən yüksək məhsulu əldə etmək və mümkün olan ən yüksək iqtisadi mənfəəti əldə etmək olar. Bu məqsədlərə nail olmaq üçün istehsalın əsasını təşkil edən bir sıra əsas məsələlərə diqqət çəkilmişdir: innovasiyaya dövlət dəstəyi, investisiya resurslarını kənd təsərrüfatının prioritet sahələrində cəmləşdirə biləcək səmərəli mexanizmin təşkili, aqrar sahədə innovasiyaların tətbiqi üçün şəraitin yaradılması, innovasiya üçün kadr hazırlığı məsələləri kimi. Hər biri məhsuldarlığa fərdi töhfə vermək üçün istifadə olunur, lakin bu tələblər hamısı kənd təsərrüfatı sistemində birləşdirildikdə, hər biri digərlərindən asılıdır və digərlərindən istifadə ehtiyacını gücləndirir.

Ümumilikdə, kənd təsərrüfatı sektorunda müasir tələbləri bu sahədə modernləşmə, məhsuldarlığın artırılması, yoxsulluğun azaldılması, sosial müdafiə, ətraf mühitin mühafizəsi və ya iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma baxımından texniki dəyişikləri qeyd edə bilərik.

Bundan əlavə, kənd təsərrüfatı sahəsində yeni üsulların kəşfi, yeni və daha məhsuldar

növlərin aşkar edilməsi də daxil olmaqla, bu sahədə inkişafı və prosesini əks etdirən məlumatlar işin səmərəliliyini müəyyən etmək, gələcəyə dair proqnozlar verməyə imkan verir.

Kənd təsərrüfatında müasir texnologiya müxtəlif vasitələrlə ətraf mühitə təsiri minimuma endirmək potensialına malikdir. Dəqiq kənd təsərrüfatı, suyun, gübrələrin və pestisidlərin israfını azaltmaqla, daxilolmaların dəqiq tətbiqinə imkan verir. Qabaqcıl mexanizmlər torpağın eroziyasını azaldır və GPS ilə idarə olunan avadanlıq üst-üstə düşmə və səmərəsizliyi minimuma endirir. Bununla belə, intensiv monokultura və ağır maşınqayırma kimi müəyyən müasir texnologiyaların istifadəsi də düzgün idarə olunmadıqda mənfi ekoloji nəticələrə səbəb ola bilər. Qeyd etmək vacibdir ki, yerli texnologiya və müasir texnologiya bir-birini istisna etmir. Bir çox hallarda onlar bir-birini tamamlaya bilərlər. Fermerlərə və ətraf mühitə fayda verən davamlı və səmərəli kənd təsərrüfatı sistemləri yaratmaq üçün yerli bilik və təcrübələr müasir texnologiya ilə birləşdirilə bilər.

Müqayisəli şəkildə qeyd etsək, yerli texnologiya: Aşağı Xərc: Yerli texnologiya çox vaxt kiçik miqyaslı fermerlər üçün əlverişli və əlçatan olan ənənəvi və sadə üsullara

əsaslanır. Uyğunlaşma: Yerli texnologiya tez-tez yerli icmaların xüsusi ehtiyacları və şərtləri əsasında hazırlanır. Bu, yerli iqlimi, resursları və mədəni təcrübələri nəzərə alır. Davamlılıq: Yerli texnologiya təbii ehtiyatlara və biomüxtəlifliyə üstünlük verən ənənəvi əkinçilik təcrübələrinə əsaslandığı üçün daha ekoloji cəhətdən təmiz olmağa meyllidir.

Müasir Texnologiya: Səmərəlilik: Dəqiq əkinçilik və avtomatlaşdırılmış maşınlar kimi kənd təsərrüfatında müasir texnologiya prosesləri optimallaşdırmaq, əməyi azaltmaq və məhsulu artırmaqla məhsuldarlığı və səmərəliliyi artırır. Dəqiqlik: Müasir texnologiya suvarma,

gübrələmə və zərərvericilərə qarşı mübarizə kimi dəyişənlərin dəqiq monitorinqini və nəzarətini təmin edir, nəticədə məhsul məhsuldarlığı və resursdan istifadə yaxşılaşır.

İnnovasiya: Kənd təsərrüfatında müasir texnologiya biotexnologiya, geni dəyişdirilmiş məhsullar və rəqəmsal əkinçilik alətləri kimi irəliləyişləri əhatə edir ki, bu da məhsulun yaxşılaşdırılmasına, xəstəliklərə qarşı müqavimətə və məlumatlara əsaslanan qərarların qəbuluna kömək edir.

Həm yerli, həm də müasir texnologiyaların öz üstünlükləri və çatışmazlıqları var. Yerli texnologiya davamlılıq və sərfəliliyi vurğulasa da, müasir texnologiya səmərəlilik və innovasiyaya diqqət yetirir. Hər iki yanaşmanın birləşməsi yerli kontekstlərin unikal problemlərini həll edərkən hər bir yanaşmanın güclü tərəflərindən istifadə edərək davamlı və məhsuldar kənd təsərrüfatı sistemlərinə gətirib çıxara bilər.

Bununla yanaşı, müasir texnologiyaların inkişafı bizim kənd təsərrüfatı sektoru haqqında anlayışımızı həmişəlik dəyişəcək. Dövrümüzün ən mühüm texnoloji hadisəsi kənd təsərrüfatının dronizasiyası olmuşdur. Ölkəyə gətirilən geni dəyişdirilmiş məhsulların insanların sağlamlığına vurduğu ziyan nəzərə alınaraq aqrar sahənin inkişafı üçün bütün mümkün tədbirlər görülməlidir.

Müasir dövrdə elmin bütün sahələrdə rolu danılmazdır və buraya kənd təsərrüfatını da əlavə etmək lazımdır. Beləliklə, kənd təsərrüfatı sahəsində yeni üsulların kəşfi, yeni və daha məhsuldar bitki və heyvan növlərinin aşkar edilməsi kimi nailiyyətlər daxil olmaqla, bütün inkişafı və prosesini əks etdirən statistik məlumatların qeydə alınması və ya aparılması vacibdir. Aqrar sektorun ölkə iqtisadiyyatı üçün xüsusi əhəmiyyəti onun bütün iqtisadi fəaliyyət növlərinə bilavasitə təsiri ilə müəyyən edilir. Belə ki, müxtəlif növ kənd təsərrüfatı texnikasına ehtiyac

maşınqayırmanın inkişafına təkan verir, mineral gübrələrdən istifadə ehtiyacı kimya sənayesini aktivləşdirir. Bundan əlavə, aqrar sektor ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin və ərzaq müstəqilliyinin təmin edilməsində müstəsna rol oynayır.

Bundan əlavə, kənd təsərrüfatı istehsalının modernləşdirilməsi və innovativ inkişafa, enerji və resursa qənaət edən texnologiyalara keçid iş yerlərinin kütləvi liberallaşdırılması ilə müşayiət oluna bilər. Bu baxımdan kənd yerlərində şaxələndirməyə, yeni iş yerlərinin açılmasına, kadrların yenidən hazırlanmasına və alternativ fəaliyyətin təşkilinə böyük diqqət yetirilməlidir. Hazırda kənd təsərrüfatının inkişafı və kənd təsərrüfatı məhsulları, xammal və ərzaq bazarlarının tənzimlənməsini proqram kimi qiymətləndirsək və bu proqramda aşağıdakı tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır:

- kənd təsərrüfatı texnikası parkının yenilənməsi;
- kənd təsərrüfatında enerjiyə qənaət və enerji səmərəliliyinin artırılması;
- maşın sınaq stansiyalarının modernləşdirilməsi;
- bələdiyyələrdə kənd təsərrüfatı üzrə məsləhət sisteminin inkişafı;
- innovasiya mərkəzlərinin yaradılması və inkişafı.

Fikrimcə, aqrar-sənaye kompleksində innovasiya siyasəti aşağıdakı problemlərin həllinə yönəldilməlidir.

1. Kənd təsərrüfatına birbaşa xarici investisiyalar üçün cəlbedici maliyyə və investisiya mühitinin yaradılması. Buna kənd təsərrüfatında milli prioritet kimi konsessiyaların dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsi, elmə kredit verilməsi, elmi-texniki tərəqqinin əsas istiqamətləri kömək edə bilər. Bundan əlavə, əqli mülkiyyətin qorunması haqqında qanunun icrasına ehtiyac var. Patent qanunlarının islahatı əqli mülkiyyətin dövlətdən özəl qurumlara ötürülməsi mexanizmini daha şəffaf edəcək. Texniki rəqlamentlərin, vergi rejiminin, sadələşdirilmiş lisenziyalaşdırma prosedurunun təkmilləşdirilməsi, əmək qanunvericiliyinin sertifikatlaşdırılması və liberallaşdırılması innovasiyalar üçün daha cəlbedici şərait yaradacaq.
2. İnnovativ potensialdan istifadə. Bu problemi həll etmək üçün elmdə dövlət və özəl sektorun optimal birləşməsini, yüksək texnologiyalı sahələrdə, rəqabət qabiliyyətini yaradan və yayan bazara əsaslanan innovativ mexanizmlər yaratmaq lazımdır.
3. Aqrar-sənaye kompleksinin prioritet inkişafı üçün şəraitin yaradılması. İnnovativ infrastruktur müəssisələri ilə bağlı dövlət proteksionizmini həyata keçirmək, kənd təsərrüfatının hüquqi tənzimlənməsini və stimullaşdırılmasını təmin etmək, dövlətin innovativ siyasətinin həyata keçirilməsində hökumətin bütün səviyyələrinin rolunu və məsuliyyətini artırmaq lazımdır.
4. Aqrar-sənaye kompleksinin kadr potensialının inkişafı. Peşə təhsili almaq üçün şəraitin və proseslərin təkmilləşdirilməsi, təhsil müəssisələrinin məzunlarının formalaşmış peşə qabiliyyətlərinin innovativ istehsalın peşəkar tələblərinə uyğunlaşdırılması, əmək bazarında tarazlı tələbata nail olunması, kadrlar təklifinin yaxşılaşdırılması problemlərini həll etmək lazımdır. gənc mütəxəssisləri kənd təsərrüfatı müəssisələrinə.

Aqrar sektorun spesifikliyi onunla şərtlənir ki, bəzən təcrübi tədqiqatların maliyyələşdirilməsinə ehtiyac yaranır, nəticələri uzun illərdir özünü göstərir. Başqa sözlə, elmi tədqiqatlara ayrılan vəsaitlər bəzən uzun müddət iqtisadi inkişafın sonrakı inkişafı üçün zəruri olan elmi və innovativ innovasiyaları stimullaşdırır.

Həyata keçirilən modernləşdirmə tədbirləri milli iqtisadiyyatın prioritet sahələrindən biri olan kənd təsərrüfatında həyata keçirilən keyfiyyət yönümlü islahatların dönməzliyinin təmin

	<p>edilməsində, sosial-iqtisadi inkişafın yaxşılaşdırılmasında , eyni zamanda istehsal və sosial infrastrukturun müasir tələblərə uyğunlaşdırılmasında mühüm amil hesab olunur. Belə inkişafa kənd təsərrüfatında və onun bir-biri ilə əlaqəli sahələrində fasiləsiz iqtisadi artımın təmin edilməsinə yönəlmiş tədbirlər kompleksi daxildir.</p> <p>Belə ki, yalnız yüksək inkişaf etmiş maddi-texniki bazanın fəaliyyət göstərməsi və onun yeniləşdirilməsi, yəni təsərrüfatların yeni mühəndislik məhsulları ilə modernləşdirilməsi və kənd təsərrüfatı məhsullarının yenidən təchiz edilməsi əsasında kənd təsərrüfatı istehsalının səmərəliliyini artırmaq və ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək mümkündür. Modernləşmə innovativ inkişaf modelinə keçidi təmin edir, qlobal iqtisadi böhranın mənfi nəticələrini kompensasiya edir, kənd təsərrüfatı maşınqayırmasında, bitkiçilik və heyvandarlıqda və emal sənayesində qabaqcıl texnologiyaların geniş tətbiqi hesabına yerli kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətini artırır.</p>
2	<p>Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (cari rüb üçün, faizlə qiymətləndirməli)</p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>Hesabat dövründə layihədə nəzərdə tutulan işlər tam yerinə yetirilmişdir. (100%)</p>
3	<p>Hesabat dövründə alınmış elmi nəticələr, onların yenilik dərəcəsi</p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>İnnovativ seçimlə mövcud təsərrüfat sahələrinin modernləşdirilməsi imkanlarından istifadə etməklə sürətləndirilmiş sosial-iqtisadi inkişaf böyük ölçüdə həyata keçiriləcək və innovativ inkişafın tətbiqinə keçid sürətləndiriləcək.İnnovasiyaya dövlət dəstəyi, investisiya resurslarını kənd təsərrüfatının prioritet sahələrində cəmləşdirə biləcək səmərəli mexanizmin təşkili, aqrar sahədə innovasiyaların tətbiqi üçün şəraitin yaradılması, innovasiya üçün kadr hazırlığı məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.</p> <p>Alınmış nəticələr yenidir.</p>
4	<p>Layihənin yerinə yetirilməsi zamanı istifadə olunan üsul və yanaşmalar</p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>Kənd təsərrüfatına olan müasir tələblər mərhələsində müqayisə və həssas (ölçüsünü dəyişə bilən) çərçivələrin tətbiqi üsulundan istifadə olunmuşdur.</p>
5	<p>Layihə üzrə elmi nəşrlər (məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materialları, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə) <i>(sürətlərini əlavə etməli!)</i></p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>Mürvətova Səriyyə - Modern requirements in the agricultural sector .(Çapa qəbul olunmuşdur, jurnal – Sciences of Europe)</p>
6	<p>İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər</p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>Yoxdur.</p>
7	<p>Layihə üzrə ezamiyyətlər</p> <p><i>(burada doldurmalı)</i></p> <p>Ezamiyyət olmamışdır.</p>

8	Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (burada doldurmalı) Olmamışdır.
9	Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak (burada doldurmalı) Olmamışdır.
10	Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar) (burada doldurmalı) Olmamışdır.
11	Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar (burada doldurmalı) Yoxdur.
12	Yerli həmkarlarla əlaqələr (burada doldurmalı) Olmamışdır.
13	Xarici həmkarlarla əlaqələr (burada doldurmalı) Olmamışdır.
14	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (burada doldurmalı) Olmamışdır.
15	Sərgilərdə iştirak (burada doldurmalı) Olmamışdır.
16	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (burada doldurmalı) Olmamışdır.
17	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (burada doldurmalı) Olmamışdır.

Layihə rəhbərinin imzası _____ Mürvətova Səriyyə İlqar qızı

Tarix _____

QEYD: bütün hallarda uyğun olan bəndlər doldurulmalıdır.

